

Borbély Gábor

(ELTE BTK, Filozófiai Intézet, Ókori és Középkori Filozófia Tanszék, habil. tudományos főmunkatárs):

Kilépés a struktúrákból (mendikáns szerzetesség)

A valláselméletek egyik ismert típusa szerint (*commitment theories*) a vallások társadalmi csoportok kooperációját segítik elő oly módon, hogy segítenek azonosítani a kooperáció szempontjából megbízható egyéneket. Az azonosítás olyan jelek segítségével történik, amelyeket nehéz meghamisítani, a könnyen imitálható jelek ugyanis megkönnyítenék azoknak a dolgát, akik – meg kívánván téveszteni a csoport tagjait – rövid távú haszonra törekszenek, s ezzel veszélyeztetik a hosszú távú kooperációt. A valláshoz tartozás nehezen hamisítható jele az irracionális dolgokba vetett feltétlen hit. Az irracionális hitek (hitek: ti. propozicionális attitűdök) feltétlen elfogadásának kötelezettsége racionális célt szolgál, amennyiben biztosítja a csoport megbízható, őszinte, a reciprocitás elvét elfogadó tagjai számára a hosszú távú kooperáció nyújtotta előnyöket.

Az előadásban – a fenti fogalmi keretet használva – Aquinói Tamásnak a dominikánus rendhez történő csatlakozását fogom megvizsgálni. A csatlakozására adott válaszként Tamást a családja elrabolta és fogságban tartotta. Az elrablásával és fogságával kapcsolatos források elemzése segítségével azt kívánom megmutatni, hogy a kolduló rendhez történő csatlakozást Tamás környezete – sajátos módon – több tekintetben is idegen vallásra való áttérésként azonosította. A dominikánus habitus föltétele számukra irracionális hitek elfogadását jelentette, s olyan új morális szabályok és viselkedési előírások betartásának kötelezettségét, amelyeket ők – katolikus társadalmuk csoportnormáit betartó személyekként – nem tartottak elfogadhatónak.